

— Luister verder ! zei Benedictus bedwaard. Ik wist van jonker van Rooze, dat jonkvrouw Agneta van Ramsdijk op dat ongelukkig verlovingsfeest te Veurne, bij onzen ambtgenoot, Prijcke haar parelsnoer verloren had. En ik vroeg me zelf natuurlijk af, of het vermiste juweel datgene kon zijn, hetwelk ik nu in beslag had genomen. Ik ontbood den heer van Rooze en hij herkende dadelijk het snoer als jonkvrouw van Ramsdijks eigendom. Hij smeekte me in het belang van de familie van Dillen de zaak toch stil te houden. Eigenlijk mocht ik zulks niet doen, maar ik liet me door Pol van Rooze verbidden. Hij nam het op zich het juweel aan Agneta terug te bezorgen, en was overtuigd,

dat zij eveneens het gebeurde zou verzwijgen. Toch achtte ik het mijn plicht jonkvrouw van Ramsdijk mee te deelen, hoe en waar ik haar snoer had gevonden. Ik schreef het haar en liet haar meester over het geval.

— En ontving zij dien brief ? vroeg de heer van Dillen.

— Vast en zeker ! Gij kunt haar getuigenis inroepen.

— Maar het is afschuwelijk, wat gij vertelt...

— Inderdaad ! Hoe uw zoon aan dat parelsnoer kwam, weet ik niet.

— En ge meldet mij daarvan niets !

— Ik was dit stellig van plan, zooals ik trouwens aan jonkvrouw van

Waarom zou ik Vlaanderen verlaten ? (blz. 198).

Ramsdijk schreef, doch ik had den tijd niet. Gisteren was uw zoon weer te Loo. Hij stapte hier in een herberg af. Ik vernam het en ging er heen, om hem over het geval te onderhouden. Hij zat daar in vriendschappelijk gesprek met een vreemdeling.

— Een marskramer...

— Daarvoor gaf de vent zich uit, maar ik meende in hem Isegrim te herkennen, oordeelend naar de alom verspreide persoonsbeschrijving. Ik wilde den kerel ondervragen, maar hij sloeg mij ten gronde. Zoo iets zal niemand verwonderen van een man, berucht om zijn lichaamskracht en die te Nieuwpoort wel een gevangene bevrijdde.

De heer van Dillen antwoordde niet op dien steek. Hij zat daar met gebogen hoofd en nu ook met den twijfel in het gemoed.

— Uw zoon, ging Benedictus voort, verleende mij niet de minste hulp. Maar toen de zoogenaamde leurder de herberg verliet, wilde Wouter hem gaan aanhouden. Die plotselinge verandering in zijn gedrag verwonderde me. Ik liet hem toch gaan... Een kwartier later werd ik geroepen, er was een moord gepleegd op het Vijverhuis. Ik snelde er heen... Daar lag het meisje dood. En uw zoon stond er bij, hij, die Isegrim wilde achtervolgen. Na de gebeurtenis met het parelsnoer kreeg ik thans zonderlinge vermoedens. Het hek van het landgoed was gesloten en Wouter zei ons, dat we door een opening in de haag konden kruipen. Hoe wist hij dat...

— Omdat hij er een vrouw had bemerkt!

— Dat beweerde hij! Maar niemand in heel Loo of in 't ronde zag die geheimzinnige vrouw, noch voor, noch na den moord! Ik laat me niet met een praatje afschepen. Ik hield Wouter aan, en liet hem in den toren opsluiten en niemand zal mij daarom kunnen laken.

— Als alles waar is, wat gij zegt!

— Ik begrijp uw twijfel, heer van Dillen... Laat ik nu nog verder mijn meening zeggen... Zooals ik u meedeelde, ging uw zoon in de herberg vriendschappelijk met den leurder om... Dat heb ik bemerkt. Hij dronk zelfs met hem... Die leurder was niemand anders dan Isegrim.

— En gij zoudt durven beweren, dat mijn zoon in verstandhouding staat met den vogelvrij-verklaarden misdadiger?

— Ik beweer niets anders, dan wat ik ontdekt heb. Isegrim heeft vannacht uw zoon bevrijd en van mijn ongesteldheid gebruik gemaakt om mij in de gevangenis te brengen... Uw zoon neemt de vrijheid aan...

— Maar hij kende den bevrijder niet!

— Zoo beweert hij... Ik zeg u, dat ze gisteren samen vriendschappelijk zaten te drinken... En uw zoon ging heel alleen den kerel achterna. Hij antwoordde mij, nadien, dat de leurder een gewone en zeer onschuldige man was. Als gij dit alles niet zeer verdacht vindt, zult ge met alle overheidspersonen van meening verschillen. Geen enkel ernstig mensch zal mij van lichtvaardig optreden verdenken.

De heer van Dillen was zeer terneer geslagen.

— 't Moet alles een vreeselijk misverstand zijn, hernam hij.

— Ik hoop het voor u en voor uw zoon, huichelde de schurk. Ge kunt nu mijnheer van Rooze ondervragen en ook jonkvrouw van Ramsdijk. Ik heb natuurlijk de overheid kennis gegeven van het gebeurde.

— Waar is mijn arme dochter? vroeg nu Roger.

— Ik zal u bij haar brengen.

— O ja... En dan wil ik haar naar Nieuwpoort vervoeren.

— Neen, dat kan nog niet...

— En waarom niet!

— Eerst moet het gerecht haar schouwen.

De heer van Dillen stond ook op.

— Ik wil even dat Vijverhuis zien, zei hij.

— U kan ik daar niet toelaten! beweerde Benedictus.

— En waarom niet?

— Gij zijt familie van den vermoedelijken dader...

— Maar ik ben toch ook schout.

— Niet te Loo ! Voor mij zijt ge nu alleen de vader van den gevangene... En gij weet, dat deze ontvlucht is en zich in uw rechtsgebied bevindt. Het is uw plicht hem aan mij uit te leveren.

— O, zoo Wouter schuldig is, zal ik hem niet sparen, verzekerde de heer van Dillen. Ik ken de wet en heb haar eerbied toegezworen.

— Welnu, gij zult nadenken en uw zoon hier weer brengen.

— Ik zal hem ondervragen...

— Dat is uw zaak ! Ik eisch zijn uitlevering !

— Laat dien toon varen... Ik neem aan, dat er bezwaren bestaan tegen Wouter...

— Dat geloof ik !

— Maar gij hebt geen reden, om u zoo hooghartig te toonen ! Uw ongesteldheid, waarvan Isegrim gebruik maakte, was gewone dronkenschap. En ik heb nog niet de minste waarborgen, dat gij heel dit onderzoek, ook tegenover Roza, nuchter hebt gedaan.

— Mijnheer, gelief mijn huis te verlaten ! snauwde Benedictus. Gij zijt onbeschaamd. Een beker drinken is toch niet zoo erg als een moord plegen ! En voor het overige, behoeft gij nu ook niet op uw daden te beroepen. Isegrim bevrijdde een gevangene op eenige schreden van uw huis ! Meent ge dat daarom niet gelachen is geworden ?

— De kommandant van Nieuwpoort is op dat punt verantwoording schuldig ! hernam van Dillen. Maar ik redeneer niet verder met u...

— Neen, ik gebied u juist heen te gaan.

— Roger, gij blijft zeker te Loo ? vroeg de schout van Nieuwpoort aan zijn dienaar.

— Zoo gij het mij toelaat, heer !

— Natuurlijk... Dan keer ik dus alleen terug. God geve, dat deze zaak duidelijk worde. Ik kan niet aan Wouters' schuld gelooven...

— Ik ook niet, verzekerde Roza's vader...

Roger vergezeld nu Benedictus naar het Vijverhuis. Veel burgers stonden op straat. Ze hoorden, dat de vader van het vermoorde meisje hier was.

— Hij is zelf schoutsknecht, vertelde men.

— Ja, te Nieuwpoort, bij den vader van den moordenaar.

— O, ja, zonen van goeden huize spannen dikwijls samen met een dochter van huns vaders dienaar.

Nieuwsgierig volgde de menigte. Dominicus, de knecht van Benedictus, was eveneens verschenen en wilde het volk op een afstand houden. Maar men lachte hem uit en duwde hem op zij.

Benedictus en Roger betraden de lugubre woning.

— Jozef-Maria, was mijn arm kind hier ! snikte de ongelukkige vader. O, had ze toch naar mijne vermaningen geluisterd ! Zulk een einde...

Benedictus, die thans meer moed had dan in den afgelopen nacht, ging het eerst in de kamer der misdaad. Hij schrok toch weer... Het lijk was verplaatst... Het lag nu in een anderen hoek. En het kruis op het voorhoofd was uitgewischt.

— Tooverij ! dacht de bijgeloovige schout... Het is hier 's nachts niet pluis, en we mogen van geluk spreken, dat men Pol van Rooze en mij niet den nek gebroken heeft.

Maar hij verzweeg zijn ontdekking. Het moest een geheim blijven, dat hij hier met van Rooze geweest was.

Roger zonk weenend op de knieën en boog zich over de doode.

— Ge hebt dit te wijten aan den zoon van uw meester ! zoo hitste Benedictus hem op.

— Het kan niet...

— Gij zijt van goed geloof, sukkelaar.

— Wouter was altijd zoo treffelijk...

— Maar hij is lang weg geweest, niet waar ?

— Ja...

— Is hij teruggekeerd, gelijk hij vertrok ? Als zonen van den leiband hunner ouders verlost zijn, loopen ze dikwijls zeer scheef, dat weet ge, zoo goed als ik. En de schoonklappers zijn het minst van al te vertrouwen ! Trouwens, uw dochter heeft mij zelf haar verleider genoemd. Waarom zou ze liegen ?

— En zei ze waarlijk, dat het jonker van Dillen was ? vroeg Roger.

— Meent ge soms, dat ik een valsche verklaring afleg ! En welk een reden zou ik daarvoor hebben. Tegen Wouter van Dillen had ik niet de minste wrok. Ik heb op het feest te Veurne nog vriendschappelijk met hem gesproken. Ik herhaal de waarheid. En als ik hem nu wilde treffen, waarom zou ik de zaak van het parelsnoer dan verzweegen hebben ! Toen poogde ik hem nog, ter wille zijner familie te sparen, maar nu was het mijn plicht te handelen en hem aan te houden. Dat zijn vader nog verblind is, kan ik begrijpen... Maar gij moest wijzer zijn...

Dominicus kon het volk niet buiten de woning houden. Mannen en vrouwen drongen binnen.

— O, doe die menschen weg ! smeekte Roger. Moet mijn kind nu voor ieder te kijk liggen ?

Een ruwe kerel, die dit hoorde, riep hoonend :

— Uw dochter was anders zoo schuw niet, om zich te laten bezien. Men moest dat lijk aan de galg hangen, ter waarschuwing van alle lichtekooien !

Woedend sprong Roger op.

— Zwiigg, schoft ! tierde hij.

— Die waarheid wilt ge niet hooren ! Maar ge moet ons niet te min achten, om hier te komen.

— Houd toch uw mond ! gebod de schout aan den kinkel.

— Voor hem niet en voor u niet en ook niet voor Dominicus ! Kruip gij weg, schout van Loo, die u in de gevangenis laat stoppen ! Dat men ons een ander magistraat zende !

— Ik zal u in de ijzers doen leggen ! raasde Benedictus.

— Door wien ? Ha, dat zou ik willen zien... Mij in de ijzers leggen, omdat ik me niet laat verjagen door den vader van die sloer.

Roger gaf den onbeschoften Loonaar een vuistslag.

— Dat zal u leeren mijn kind nog te beschimpen ! riep hij.

Andere burgers trokken partij voor den vader, doch ook de grove kerel had zijn vrienden. Er dreigde nu bij dit lijk een vechtpartij te ontstaan. Doch ieders aandacht werd afgeleid door een uitroep van Dominicus, die een papier

omhoog stak en tot zijn meester schreeuwde, want hij zette een geweldige stem op.

— Zie, wat ik hier vind...

— Een brief? vroeg Benedictus.

— Ja...

De schout overliep het papier, toonde zich zelf verbaasd, maar zei dan al op zegevierenden toon:

— Een nieuw bewijs! Waar lag die brief?

— Daar op dat kasje, antwoordde zijn dienaar.

— Een brief van Wouter van Dillen, vervolgde de schout. Ha, luister nu, Roger, en twijfel dan nog aan de schuld van den braven jonker.

Benedictus las luid:

Lieve Roza,

Ik verbied u naar Nieuwpoort te komen... Ge moet geduld hebben... Ik zal u huwen en dan als mijn vrouw bij mijn ouders brengen. Maar nu kan het nog niet. Wij zouden alles bederven. Ik weet, dat ge bedreigd heb toch te komen! Ik zal het beletten. Ge zult mijn naam niet ten schande maken. Ik waarschuw u: breng mij niet tot het uiterste. Morgen kom ik u bezoeken. Ge kunt nadenken. En ik verwacht, dat gij me gehoorzamen zult! Ik zou tot alles in staat zijn, moest ge toch uw plan doorzetten.

Hartelijke groeten. Wees nu verstandig en maak niet van een vriend een vijand.

W.

— Wat zegt ge daarvan? vroeg Benedictus aan Roger...

— O, mijn Hemel...

— Twijfelt ge nog?

— Ik kan niet meer...

— En nu kennen we de reden van den moord. Wouter van Dillen heeft Roza, uw dochter, meegetruggeld onder de belofte haar te huwen. Dat vermindert al zeer haar schuld. Ze heeft vertrouwen gesteld in het woord van een schurk. Maar hier te Loo bemerkte ze dat Wouter van Dillen haar bedroog. En ze wilde naar Nieuwpoort gaan. Hij heeft dat belet. We weten nu hoe. Deze brief kan niet liegen. Hij werd in het huis der misdaad gevonden in aanwezigheid van vele getuigen.

— Dus is het nog voor iets goed, dat wij gekomen zijn, sprak de burger, die zich zoo onbeschoft gedragen had. Maar ik kan dien klap zoo maar niet vergeten...

— Zwijg nu toch! drongen de anderen aan, onder den indruk der nieuwe ontdekking.

— Als ze zoo eens uw kind behandeld hadden! voegde een vrouwtje er bij.

— O, nu kan ik toch anders aan mijn arme dochter denken, sprak Roger. Maar Wouter van Dillen zal daarover rekenschap afleggen.

— Wees gerust, vriend, die komt op 't schavot! verzekerde Benedictus. We wachten nu 't bezoek van 't hooger gerecht af.

EEN NIEUWE VLUCHT.

Uit het huizeke, waar dien nacht Jozef, de schoutsknecht van Nieuwpoort gelogeerd had, waren de mannen nu vertrokken. Er bevonden zich nog alleen twee vrouwen. De oudste zat en bekeek een brief. 't Mocht vreemd lijken, dat zij voor iemand van haar stand lezen kon. Het stuk vermeldde een lijst namen.

— Waarom zou ik Vlaanderen verlaten? vroeg de jongste, in wie niemand nu Antonia of Jacqueline zou herkend hebben.

— Waarom? vroeg Kathelijne, die hier eveneens vermomd zat. Omdat ze u voor de heks van Nieuwpoort houden en als zoodanig zouden verbranden. Daarom mijn lieveling, zou ik met u buiten Vlaanderen willen gaan. Ha, ik heb nog eens een heks van Nieuwpoort gekend... Jeanne Panne, en ze werd te Nieuwpoort verbrand (1).

En Kathelijne doelde hier op een ware gebeurtenis, waarvan de processtukken voor den oorlog van 1914 nog op het stedelijk archief van Nieuwpoort berustten...

« De terechtstelling van Jeanne Panne de tooverheks is langs onze kust nog niet uit het geheugen gewischt. Nog weet men er te vertellen dat, toen het vuur reeds aan den brandstapel gestoken was, zij een opgerolden band papier uit den zak haalde, dien ze met een zwaai in de lucht ontrolde en er mee in de hoogte ging gelijk een vlieger aan zijn draad », schreef eens professor Vercouillie van Gent.

Jeanne Panne was de weduwe van een bakker, Jan Panne, en heette zelf Janneken de Deyster. Zij was bij haar terechtstelling « oudt 57 jaren ofte daeromtrent », gelijk ze verklaarde. Zeer veel lieden in de vroegere eeuwen konden niet juist hun leeftijd bepalen.

Ook Jeanne's vader was te Nieuwpoort om tooverij met « den viere » (het vuur) terechtgesteld. Zij was toen zoo jong dat zij schaars van hem eenige kennis gehad heeft. Zoo vertelde de ongelukkige bij het verhoor.

Zij woonde in de St-Mariastraat, waar zij een bakkerij en winkel had. Zij moest nog al welgesteld zijn, daar zij in een brief om hulp, tijdens haar gevangenschap aan de Jezuiten geschreven, beloofde « dat zij hun rijkelijk zou beloonen en dat sij geen geld nog goud soude sparen, om haar onschuld te doen bewijzen ».

Zij had een zoon, Joorkin Panne, die op dit tragisch oogenblik nog in leven was.

Maar wat had Jeanne Panne nu eigenlijk misdaan? Ze was al verdacht als dochter van een, die met tooverij had omgegaan. Door haar schuld had het dochterken van Jan Jacobs, haar gebuur, aan een vreemde ziekte geleden en was daarvan zelfs belezen geweest. Een zekere Rijckewaert Schroo, die

(1) Nog niet heel lang geleden toonde men op de markt van Nieuwpoort een door witte keisteenen gevormde ster, die de plaats aanduidde, waar die terechtstelling geschied was.

haar als bakker gediend had, werd in huis ook al aangetast met een vreemde en ongewone krankheid, leest men in de stukken. Jeanne moest toen ten huize van Jan Neut, op den Drie Koningendag, gezegd hebben, dat zij wel wist welke ziekte dezelfde Ryckewaert hadde en gedreigd « dat sy hem nog syn hoofd soude doen crauwen ». Jeanne Panne had dan haar vroegeren knecht bezocht en daar twee maal gezegd : « Godt seghent, Godt betert. Ick beroep ulieden ghesaementlich voor Gods oordeel en gijlieden neemt mij mijne sonden af. Ik slape alle nachte met Onze Lieve Vrouwe Crone op mijn hoofd ». Toen ging ze heen en met haar vertrek uit het huis, begon Ryckewaert zoo overvloedig te bloeden « door de neuse, dat 't zelve niet stremmelijck is gheweest tot syn overlyden toe ».

De rechters vroegen haar ook waarom zij dikwijls bij nachte opstond om een of twee ure en dan sprak en redeneerde in haar kamer alsof daar iemand geweest ware die tot haar had gesproken, en zij nochtans alleen was. Ze wilden dan ook weten « Of het niet waerachtich en is, dat in de maend van meye 's avonds uut haer hof is ghevlogen een swarte ghedaente van de groote van een hoed, vlieghende door den hof van Jacques Maertens al zwierende dwars door een appelboom, vallende in den tuin van Jan Hoet daar nevens; en zij toen niet stond in haar hof ter plaatse omtrent, waar de hoed vertrokken was; en of ze haar hoofd over den muur stak om te zien en te hooren wat de geburen die allen in hun hof waren, er van zegden en welk een gedaente dat geweest is ».

Dat alles beantwoordt de betichte heel kalm en waardig. Of wel zij loochent, waar geen ander verzet mogelijk is; of wel zij toont het ongerijmde der beschuldiging aan; of wel zij verklaart dat de « laster gesproten is uit haet ende nijt van de inwoonders van de stadt ».

Dit laatste zal wel de oorzaak geweest zijn van haar ongeluk. Een weduwe die alleen een zoo belangrijke zaak als een bakkerij met winkel voortzet, moet krachtdadig zijn en dus tegenstand en haat verwekken; als haar zaak dan toch goed gaat, zooals we gezegd hebben te mogen aannemen, wordt ze even natuurlijk het voorwerp van afgunst en nijd.

Maar wat baatte het te ontkennen? Jeanne Panne werd zoo lang gefolterd tot ze alles uitriep wat men haar wilde laten zeggen. Ja, lezer, 't staat er in de stukken : « 's Avonds geschiedt het lichamelijk onderzoek door « Mr. Andreas, deskundige der stede van Brugghe », en die onder haar rechter wenkbrauw een ronde plek als duivelsteeken erkent; daarna werd de ongelukkige gefolterd met den halsband. Ze houdt het zes uur uit, maar omstreeks 5 uur 's morgens begint ze te bekennen alles en nog meer wat men verlangde, om toch maar van die folteringen bevrijd te zijn.

« Men stelle zich den toestand van deze vrouw van 57 jaar voor, wier weerstandsvermogen door haar weduwstaat, door haar werk, door haar ouderdom reeds afnamen », schreef Vercoullie. « Zij heeft betrouwen in haar onschuld, en niettegenstaande 2 ½ maand gevangenschap met de vrees voor het lichamelijk onderzoek en voor de foltering, verdedigt ze zich nog met heiderheid van geest. Maar na zes uur pijniging gedurende een langen, smartvollen, slapeloozen nacht is de weerstand gebroken : in een ijelende koorts uit haast om met haar onverdragelijken toestand gedaan te maken, bijna waanzinnig, bekend zij de uitzinnigste dingen ».

Gebroken door smart, roept Jeanne Panne het uit : « Mijnheeren, maect my los... ende ick benne eene tooveresse en hebbe het geweest drij jaren lank ! ».

En zij ijlt nu alles : dat ze drie jaar geleden door soldaten van een groote som geld werd beroofd en de duivel toen bij haar in huis geweest is in de gedaente van een man, van gewone gestalte, gekleed in een blauw pak; en hij beloofde haar zoo rijk te maken als te voren, op voorwaarde, dat ze hem zou aanhangen en hem haar ziel geven, wat ze beloofde, loochende God en haar doopsel.

Maar Satan had zijn belofte niet gehouden en haar nooit meer gegeven dan een « slechten driestuiverpenninck », dien ze wegwierp uit ontevredenheid.

Ja, ze had ook Rijkewaert behekst...

De duivel was weer verschenen onder haar « torture », haar pijniging...

Ze bekent, dat ze onder haar rechterwenkbrauw een teeken van den duivel heeft, waar de officier haar met een speld stak, zonder dat zij zulks gevoelde.

« Zij zegt dat de duivel haar heeft komen bezoeken en dat zij te zamen gingen eten in haar hof, een brok vleesch, die de duivel medebracht. Ook aten ze op een anderen tijd op haar zolder « alwaar hij haar droeg op syne schouders »; ze zegt : « dat sy by nachte viermaal van de duivel door de lucht gevoerd heeft gheweest tot op 't kasteelland, alwaer sy ghevonden heeft, ook elk met een duivel, een vrouwe van Brugge en een boerin van Slijpe. Ze hadden daar telkens een uur gedanst op de muziek van een speelman, dien zij meent de booze geest geweest te zijn. En « alwaer sy telkens vleesch, schynende calfvleesch, gheeten hebben en bier ghedronken uut eene kanne, synde naderhant elck naer syn huis ghevloghen met hulp van elck syn boosen gheest;

Zij « seght dat de duivel eens door haer hof ghevloghen heeft int vallen van den avont in de ghedaente van eenen grooten uyl, alswanneer sy haer hoofd over de meur stack om te vernemen wie daer was int hof van de voorzeide Jac. Maertens die was Jacobs;

Seght dat sy nooit an haren biechtvader hiervan ghesproken heeft, ende dat Satan sieck was stynkende van de vermufftheid ».

Zoo bewerkte Jeanne Panne haar eigen veroordeeling. Ja, waanzinnig bekende ze alles in haar uitputting... Wat had het haar kunnen baten, zoo ze den volgenden dag al dien onzin herroepen zou hebben ? Het vonnis was geveld en werd toen haastig voltrokken...

Dit luidde, dat Burgemeester en schepenen van Nieuwpoort, op den eisch en de besluiten van heer en meester Adriaan Van de Walle, baljuw, en gehoord hebbende het antwoord van de verdachte, deze veroordeelden om geleid te worden naar de markt der stad. Ze moest op 't schavot openbaar terechtgesteld en gewurgd worden aan een staak en met het vuur, tot de dood er op volgt. Daarna moest het lichaam buiten de stad gevoerd worden om daar te hangen aan een paal of een « crickgalghe ». Al de goederen werden verbeurd verklaard ». En zoo stierf Jeanne Panne, de heks van Nieuwpoort, niet het eenige slachtoffer van het bijgeloof dier dagen.

Ja, Kathelijne had Jeanne Panne gekend en zij geloofde aan geen hekse-

rij. Toen ze te Sint-Joris woonde, maakte ze wel gebruik van het bijgeloof der schoutsdienaren. Uit haar huisje leidde een onderaardsche gang naar de ruïne van een hoeve. Langs daar konden Antonius en zij gaan en komen. En zelfs de heer van Dillen meende dat er hekserij in 't spel was.

We haalden hier even het proces aan van Jeanne Panne, om den lezer duidelijk te maken hoe de geest toen was... en welk gevaar inderdaad Jacqueline bedreigde.

Kathelijne wist wel, dat ook Jacqueline op de pijnbank uitzinnig worden moest en alles bekennen zou, wat de rechters begeerden. Daarom haalde ze bijzonderheden aan van die afschuwelijke rechtspleging en riep ze Jeanne's beeld voor de dochter van Isegrim op.

— En denk aan Mariette vermaande ze nog. Heeft men tegenover haar barmhartigheid betoond te Brugge? O, laat ons Vlaanderen verlaten!

Had Jacqueline nu maar naar die verwittiging geluisterd! Eens kwam de tijd dat ze zich haar lichtzinnigheid bitter verweet...

— Kathelijne, op dat papier staan veel namen van goede vrienden mijns vaders. En daar zal ik immers veilig zijn, zei ze.

— Maar ge blijft toch te midden van vijanden, van enggeestige wreede kerels.

— Van vader mag ik in Vlaanderen vertoeven... We zijn lang genoeg gescheiden geweest. En nu heeft Lepelaar zich bij ons aangesloten. Hij is nog in vaders dienst geweest en heeft mijne dierbare moeder gekend.

— Uw moeder...

— Waarom is zij zoo vroeg gestorven!

Kathelijne was plots zeer ontroerd geworden. Ze beheerschte zich en hernam:

— Lepelaar kan een flinke man zijn, maar zou hij u uit de klauwen van de heksenmeesters halen? Doch het is al verloren geredeneerd. Gij wilt uw eigen zin volgen. God en Onze Lieve Vrouwe geven dat het u nooit berouwt!

— En dan heb ik hier mijn trouwen Bruno.

Jacqueline streefde een schoonen hond, die zeer gehecht aan haar scheen.

— Laten we nu gaan... zei ze. We begeven ons dus naar Winoxbergen. Vaders vriend daar heeft een dochter, die mij een zoete gezellin zal zijn. Steek die lijst weg.

— Weer op de vlucht, zei de oude zuchtend. Wanneer zal het eens veranderen?

— Misschien spoediger dan we meenen! Vader krijgt een grooten ahang. En Vlaanderen heeft nog dappere zonen. Eens het teeken van den opstand gegeven en velen zullen onze vrienden worden.

Jacqueline nam een korfje op, waarin een stoop lag. Kathelijne droeg een mandje boter. En zoo stapten ze heen, als twee lieden van Veurne-Am-bacht.

— Jozef-Maria, moesten ze 't weten, wie ge zijt! mompelde de vrouw. Ik ben niet gerust. Den een of anderen dag gebeurt het, wat we zoo vreezen

— Onze Lieve Vrouw zal mij beschermen.

Zoo verlieten ze het huizeke, dat hun eenige dagen gastvrijheid had bezorgd.

— Wie weet hoe Loo nu in beroering is, sprak Kathelijne. Uw vader ook altijd met zijn grappen... Waarom zoo de aandacht op hem vestigen?

— Wel om ontzag te wekken en het volk te winnen. Door zulke daden wordt een leider populair.

— Maar dan had hij de schoutsochter van Veurne niet weg moeten voeren! Dat veroorzaakt afkeer, ook bij den kleinen man.

— Vader deed het om mij te beveiligen.

Maar, Jacqueline dacht aan hare belofte jegens Wouter van Dillen. Ze zou jonkvrouw Prijcke de vrijheid terug geven...

— Een koets, fluisterde Kathelijne.

— Waar?

— Achter ons. Ik ben elk oogenblik bang.

Het rijtuig reed voorbij.

— Ik weet wie er in zit, zei Jacqueline. 't Is de schout van Nieuwpoort. De vader van jonker Wouter.

— Mijn hemel, moest hij iets vermoeden!

— Hij ziet ons voor gewone boerenlieden aan natuurlijk. Hij zal hier zeker gekomen zijn voor die moordzaak...

— Ik ben blij, dat we vertrokken zijn. Juist als men zulk een moordzaak onderzoekt, houdt men ook andere menschen aan... En wij moeten uit hun klauwen blijven...

En zenuwachtig leidde Kathelijne het meisje heen, dat onder haar bescherming gesteld was. En ja, ze gevoelde dat het een zware taak was.

HET NET.

Jonkvrouw van Ramsdijk had een onrustigen nacht doorgebracht in het huis van den Nieuwpoortschen schout... Ze dacht over haar verhouding jegens de familie van Dillen.

Ze wist, hoe schandelijk Wouter zich gedragen had, ook in de kwestie van het parelsnoer... En ze hield zich alsof ze van alles onkundig was.

's Morgens besloot ze zoo vroeg mogelijk te vertrekken. Al tijdig was het huis vol roering. Jozef had zich nog niet vertoond. De schout wilde naar Loo en Roger zou hem vergezellen.

De Wandelende Jood bleef lang op zijn kamer. Hij scheen zijn roes uit te slapen. Wouter hoorde hem geweldig snurken.

De zoon sprak nog even met zijn vader. Hij stelde zelf voor hem te vergezellen.

— Ik vrees Benedictus niet, zei hij.

— 't Is beter, dat ik alleen ga, sprak de heer van Dillen. Maar blijf in elk geval thuis, dat ik u bij mijn terugkeer dadelijk kan spreken.

En de schout vertrok met zijn dienaar... Aan het ontbijt ontmoette Wouter ook Agneta. Deze vermeed hem aan te zien... De jonker voelde wel haar vijandschap. Na het maal was hij even alleen bij haar.

— Nog altijd zoo verstoord op mij? vroeg hij.

— Huichelaar! snauwde ze hem toe en Wouter schrok van haar toon.

— Dat is een grievende belediging, jonkvrouw, zei hij toornig.

— Gij beledigt mij, door me nog toe te spreken! hernam Agneta.

— Ik eisch te weten, waarvan gij mij beschuldigt. En als ge weigert, mij te antwoorden, moet ik mij tot uw oom richten...

Jonkvrouw van Ramsdijk verliet de kamer. Driftig volgde Wouter haar.

— Doelt ge op het gebeurde te Loo? vroeg hij in de gang. Spreek oprecht!

— Hoe durft gij nog van oprechtheid gewagen! Ik heb deernis met uw ouders en Livina... En nu is het genoeg, jonker van Dillen! Ik heb mijn parelsnoer terug en weet nu alles...

Agneta nam haar mantel en kaper...

— Maar mijn Hemel, wat zegt gij allemaal! hernam Wouter. Ge spreekt van uw parelsnoer... Is het 't juweel, dat ge te Veurne hadt verloren... En beschuldigt ge mij in verband daarmee...

— Mijn Hemel, zoo huichelen! zei Agneta... En ge hebt nog het fatsoen niet, mij verder te mijden...

Ze had nu haar mantel omgeslagen... Livina kwam uit de keuken.

— Wat, vertrekt ge reeds? vroeg ze.

— Ja..., antwoordde jonkvrouw van Ramsdijk.

— Maar wacht tot vader terug keert!

— O, dat is niet noodig, Livina! sprak Wouter. Jufvrouw Agneta heeft me al veroordeeld. Ze meent, dat ik de moordenaar ben van Rogers dochter.

— Och, kom, wat bazelt ge nu toch! riep Livina uit. Uw geest is zeker nog verward, Wouter.

Agneta gaf haar vriendin haastig een kus en snelde heen... Dit tooneel werd haar te machtig.

— Maar wat scheelt haar? vroeg Livina aan haar broeder.

— Ze meent, dat ik schuldig ben aan dien moord... Ze heeft me voor huichelaar uitgescholden...

— Wat! Agneta zou u zoo beoordeelen!

— O, ik wist het wel, dat ze een wrok tegen me had. En nu denk ik, dat Pol van Rooze mij bij haar belasterd heeft.

— Pol van Rooze! Neen, Wouter, die zou dat niet doen! Hij is een onzer vrienden...

— Maar hij dingt naar Agneta's hand. En ik weet, dat hij een schurk is.

— Nu zijt ge zelf onrechtvaardig, vermaande Livina... Toe, laat ons allen kalm blijven. Ge moet Agneta verkeerd verstaan hebben.

— Neen, neen!

— Of zij weet niet, wat ze zegt! Wacht nu, tot onze vader terugkeert. En dan wordt alles opgelost.

Mevrouw van Dillen was ook wat blijven rusten, want ze had in 't eerste deel van den nacht niet kunnen slapen. Ze vertoefde nog op haar kamer, toen Ahasverus beneden verscheen en in de kamer tegenover Wouter stond.

— Goeden morgen, mijn zoon, sprak hij.

— Noem mij uw zoon niet! snauwde de jonker. Ik ben niet zoo dwaas om geloof te hechten aan uw verhalen.

— Mijn zoon, is uw gemoed zoo verhard?

— Zwijs met uw gehuichel en maak u spoedig uit ons huis weg! Voor mij zijt ge een gemeene bedrieger. Ik ben verder geweest dan Nieuwpoort.

— Ha, ge staat als vijand tegenover mij! siste Ahasverus woedend. Ik waarschuw u... Ik ben een machtig man, gij zijt een nieteling.

— Liever hoor ik u op dien toon, dan met uw zalvende, huichelende stem.

— Ik herhaal mijn vermaning, of mijn bedreiging eigenlijk. Ha, zwicht u wel mij te belasteren. Ik zou u verpletteren. Het volk is met mij.

— Ja, gij buit de lichtgeloovigheid meesterlijk uit...

— Ge liegt! Geloofst gij niet in mijn vonnis, dat is uw zaak, maar maak uw gedachten niet openbaar, want dan zult ge met mij af te rekenen hebben.

Livina trad binnen en boog eerbiedig voor den gast. Ze noodde hem tot 't ontbijt.

— Goeden morgen, mijn vrome dochter, sprak Ahasverus beschermend. Gij hebt mij gisteravond door uw verhalen zeer gesticht. 't Zal mij een onvergetelijke herinnering zijn, dit verblijf in de woning uwer goede ouders.

Wouter ging heen; hij kon niet langer luisteren naar het geveins van den bedrieger. Hij begaf zich naar boven. Op het portaal ontmoette hij zijn moeder.

— Arme jongen, wat moet gij gisteravond toch geleden hebben, zei mevrouw van Dillen medelijdend. Uw vader zal de zaak nu wel spoedig in orde brengen en de schout van Nieuwpoort zal boeten voor zijn schandelijk optreden. Niemand, die zijn laster geloofst.

— Jawel moeder... Agneta van Ramsdijk!

En een snik trilde door Wouters stem.

— Wat steekt ge nu toch in uw hoofd! riep mevrouw van Dillen uit.

— Wel, ze heeft het mij gezegd...

— Onmogelijk!

— Toch is het zoo!

En de zoon vertelde zijn laatste ontmoeting met het meisje, dat hij innig lief had, zooals hij nu maar al te wel gevoelde.

— Agneta moest zich schamen, hernam mevrouw van Dillen verontwaardigd... Zoo iets durven zeggen! 't Is ongehoord.

— Men moet mij vreeselijk belasterd hebben...

— Wie?

— Och, we hebben ook vijanden. En men heeft zeker zooveel kwaad van mij aan Agneta verteld, dat ze nu ook aan mijn schuld te Loo geloofst.

— En u voor een moordenaar houdt! O, neen, ze heeft niet nagedacht, Wouter. Wacht tot vader terugkeert, en dan wordt alles opgehelderd... Nu moet ik naar mijnheer Ahasverus. Houd goeden moed, Wouter.

En innig kuste de moeder haar zoon.

Wouter sloot zich in zijn eigen kamer op. Nu gevoelde hij plots wroeging. Hij had zijn ouders toch misleid door zijn betrekkingen met Isegrim en Jacqueline. En als dat nu bij het onderzoek eens uitlekte.

In spanning wachtte Wouter de wederkomst van zijn vader af. Hij hoopte nog, dat de geheimzinnige vrouw aangehouden zou zijn; daardoor kon een verder onderzoek tegen hem achter wege blijven. De tijd viel den jonker zeer lang.

Eindelijk was de schout daar. Zijn gelaat stond zeer ernstig.

— Alles is al in orde, hé? vroeg zijn echtgenoot, die hem in de gang tegemoet trad.

— Ik moet eerst en vooral Wouter spreken, antwoordde de heer van Dillen ontwijkend.

— Maar gij twijfelt toch niet! riep mevrouw angstig uit.

— Alles moet een gedrochtelijk misverstand zijn... Ha, daar is Wouter.

— Mag ik bij uw ondervraging niet tegenwoordig zijn? hernam de moeder.

— Ja...

De schout wenkte zijn zoon in zijn werkkamer en Wouter zat daar nu tegenover zijn ouders. Hij vertelde alles, wat Benedictus gezegd had. De jonker onderbrak geen enkele maal; zijn moeder drukte nu en dan haar verontwaardiging uit.

Toen de heer van Dillen geëindigd had, zei Wouter :

— Het is een net van leugens, vader !

— Natuurlijk ! bevestigde zijn moeder.

— Agneta had het ook over dat parelsnoer tot mij, hernam de zoon.

— Wat zei ze dan ?

— Dat ze het parelsnoer had en alles wist... Ze wilde geen naderen uitleg geven... O, ik moet vreeselijk belasterd zijn geworden...

— Door wien ?

Wouter aarzelde even... Hij had als een geheime afspraak met Pol van Rooze gemaakt. Doch het zou nu een strijd worden tusschen hen... Hij moest dien dan maar aanbinden...

— Ik denk, dat jonker van Rooze hier de booze geest is, antwoordde hij.

— Pol ! riep zijn vader uit. Hij, die zich altijd een vriend betoonde.

— Ik wil hem niet van moord beschuldigen, hernam Wouter. Het is echter mijn plicht u te zeggen, dat ik op mijn huisreis hem te Brugge in het gasthof « Het Wapen van Damme » ontmoette en hij daar zeer gemeenzaam met Roza omging. Hij vroeg haar zelfs, wanneer ze nu met hem zou meegaan. Ik moet zeggen, dat hij bedronken was.

— Maar Wouter, dat is een zeer ernstige aanklacht ! verzekerde de schout.

— Ik zeg slechts de waarheid.

— Waarom hebt ge ons dat niet vroeger meegedeeld

— Ik wilde geen verklikker zijn.

— Maar ge hadt toch moeten spreken, toen Roger overal zijn kind zocht... Gij kondt aanwijzingen geven...

— Vader, ik wist niet of Pol van Rooze waarlijk het meisje meegelokt had...

— Er was alle reden toe, om het te denken... Ge hadt mij in vertrouwen uw bevinding kunnen meedeelen. Het is een ernstig verzuim, Wouter.

De zoon boog het hoofd. Onrust beroerde hem. Nog was hij niet openhartig.... Hij verzweeg de eigenlijke reden van zijn stilzwijgen, zijn akkoord met Pol van Rooze...

En hij hield die nog voor zich, want hij wilde Jacqueline sparen...

— Ik moet eerst en vooral Agneta ondervragen, hernam de heer van Dillen. Is ze hier nog ?

— Neen, ze is vertrokken, antwoordde mevrouw.

— Dan begeef ik me naar het landgoed... We zullen weten, of Pol van Rooze hier een gemeene rol heeft gespeeld. Wouter, gij begaaft u dus naar Loo voor die boodschap naar de abdij...

— Ja, vader...

En opnieuw verdook de jonker de waarheid... Hij kon niet zeggen, dat hij door Isegrim ontboden was. De heer van Dillen vond Benedictus' bewering, da zijn zoon in verbinding stond met den vogelvrij verklaarde, te dwaas om er op in te gaan. Hij begaf zich thans naar baron van Ramsdijk.

En Wouter bleef in sombere stemming thuis... Hij zag donkere wolken boven zich.

— Maar nooit zal ik Jacqueline verraden, nam hij zich voor. Er gebeure wat er wil.

DE ONBEANTWOORDE VRAAG.

Dien zelfden morgen begaf Pol van Rooze zich naar baron van Ramsdijk, om de hand van Agneta te vragen. De schout van Nieuwpoort zou er dus ook hem aantreffen. De jonker had een roerigen nacht gehad. We weten in welk een stemming hij te Veurne terug keerde en deze er niet op verbeterde, toen van Rooze op de deur zijner woning eveneens een kruis bemerkte.

Hij had om Brak gezonden, die moest hem raad geven. En Pol vertelde heel het gekonkel van den schout te Loo. Ook Karel was bij dit nachtelijk onderhoud aanwezig.

— Maar de zaak neemt een uitnemende wending, had Brak beweerd. We moeten Wouter van Dillen doen veroordeelen.

De schurk, die op het feest te Veurne, als page gediend en Agneta's parelsnoer ontfutseld had, dacht even na.

— Ik zal Wouter van Dillen nog dieper in den put steken, verzekerde hij. Er moet nog een deugdelijker bewijs van zijn schuld geleverd worden. En ik weet er wat op.

Toen stelde hij voor een brief te schrijven, zoogenaamd door Wouter aan Roza gericht, en dien in het huis der misdaad te leggen. De kwestie van 't schrift deed er niet toe, beweerde hij... Men zou wel aannemen, dat Wouter van Dillen zijn hand verdraaid had...

We kennen den brief, dien Brak aaneen flanste met duivelsche behendigheid. En de schurk was bereid nog voor het licht werd het stuk naar 't Vijverhuis te Loo te brengen... Hij vreesde geen hekserij, beweerde hij. En Brak voerde zijn voornemen uit...

— Een kostbare helper, die Brak, dacht van Rooze, terwijl hij nu voor het landgoed van den baron stopte. Deze kerel zal Wouter geheel ten val brengen... En ik heb troeven genoeg om hem te bezwaren en mij te verdedigen, als Wouter over die eerste ontmoeting te Brugge begint. Jonker van Dillen is verloren... En zijn vader zal weldra schout-af zijn te Nieuwpoort... Dan kom ik in zijn plaats...

De jonker kwam kort na Agneta's terugkeer op het landgoed aan.

Het meisje zag hem door het raam naderen en vlug liep ze hem tegemoet.

— Wat een blijde verrassing, u hier reeds te mogen begroeten! riep Pol uit.

— O, weet gij, wat er te Loo gebeurd is? vroeg Agneta zenuwachtig.

— Wel, ik hoorde iets van een moord... Te Veurne sprak een Spaansch

officier er mij over. Doch ik hechtte er geen geloof aan... Die Spanjaard be-
weerde, dat jonker van Dillen een moord zou gepleegd hebben. Dat is onzin,
natuurlijk ! huichelde de schelm.

— Roza, de dochter van Roger, werd verwurgd. Ik kom pas van Nieuw-
poort...

— Is het dan toch waar ! zei Pol met geveinsde verbazing.

— Ja... En Wouter werd als de dader aangehouden. Hon echter vluch-
ten en is nu thuis.

— Mijn Hemel, zou hij zulk een afschuwelijke misdaad gepleegd hebben !

— Hij was te Loo ! Wat deed hij er...

— Bij Roza natuurlijk ! Maar haar dooden.

— Wie weet, kregen ze geen twist...

En het meisje vertelde nu alles, wat ze gehoord, en ook hoe ze Wouter
bejegend had...

Nog was ze aan 't woord, toen de schout van Dillen door de laan kwam
en het paar in het gesprek verraste.

Agneta ontstelde, maar Wouter liet niets ongewoons merken.

— Ik tref u hier beiden aan, zei de heer van Dillen na een hoofsche bui-
ging. Ik kwam om Agneta te spreken en wilde me toen tot u begeven, jonker
Pol. Nu vind ik u samen...

— Ga binnen ! noodigde Agneta, die haar verlegenheid en ontsteltenis
wilde onderdrukken.

— 't Is beter, dat wij de kwestie hier afhandelen, hernam de schout. Ik
twijfel niet, of een gruwelijk misverstand zal dadelijk opgelost zijn. Ge weet,
wat er te Loo gebeurd is.

— Ik vernam het van jonkvrouw van Ramsdijk, loog van Rooze. Het is
inderdaad een vreeselijke geschiedenis.

— Benedictus deed me een heel verhaal, onder meer over een parelsnoer.

— Om tijd te sparen, zal ik u dadelijk antwoorden, hernam van Rooze.
De geschiedenis van het parelsnoer is waar. Het is onbegrijpelijk, dat Wouter
zoo handelen kon.

De heer van Dillen verbleekte. Hij keek Agneta aan. Deze bevestigde de
beschuldiging...

— Ik kan u den brief van mijnheer Benedictus nog toonen, zei ze. Wil ik
hem halen ?

— Ja... gaarne zou ik hem inzien...

En een wijle bleven de heer van Dillen en jonker van Rooze alleen.

— Wouter heeft mij een zeer ernstige mededeeling over u gedaan, sprak
de heer van Dillen.

— Over mij ? Mag ik dan weten welke ? vroeg Pol zeer rustig.

— Hij beweert, dat gij in het gasthof te Brugge Roza het hof maakte
en haar wilde meelokken...

— Een heel gemakkelijke manier, om de schuld van zich af te wentelen,
riep van Rooze op schamperen toon. Ik was te Brugge wat vroolijk... dat
geef ik gaarne toe... en dan uit men wel eens een licht woord. Maar ik raad
u aan, uw zoon de volgende vragen te stellen ! Welk meisje vergezelde hem
bij zijn terugkeer, van Brugge naar Nieuwpoort...

— Een meisje...

— Ja, ja, een deerne, die heel vertrouwelijk aan zijn arm hing? Waarom voerde hij haar niet binnen de stad, maar hier ergens in den omtrek, en kwam hij pas dan bij u aan? Waarom bracht hij toen men huiszoekingen ging doen naar Isegrim en Jacqueline en men dus ook andere ongewenschte personen ontdekken kon, dat meisje naar Loo, waar een prul van een schout woont en het toezicht maar slap is! Laat Wouter die vragen beantwoorden, heer van Dillen...

— En gij beweert, dat dit alles waar is!

— Ondervraag uw zoon, herhaal ik... Hij kan u antwoorden... En dat zal lastiger zijn dan mij te betichten een meisje ontvoerd te hebben... Ik kan bewijzen, dat ik met kennissen Brugge verlaten heb, doch zonder een vrouwelijke bij ons.

De schout staarde van Rooze verschrikt aan.

— Zou ik mij dan zoo in Wouter vergissen? vroeg hij. O, waarom liet ge mij onkundig van dit alles...

— Wouter wist, dat ik hem bij dat meisje zag en hij is mij komen vragen het te verzwijgen. In ruil zou hij nooit spreken over mijn wat lichtzinnig gedrag met mijn vrienden in de herberg. Doch nu keert hij de rollen om. Eens dronken zijn, och, dat zal men mij wel vergeven, al is het onbetamelijk te diep in de wijnkan te kijken. Maar de dochter van zijn vaders dienaar meelokken..

— En hebt gij in die deerne Roza herkend?

— Dat mag ik niet zeggen... Het was donker... Doch, nog eens, ik wil niet zoo laf zijn als uw zoon en hier als beschuldiger optreden. Ondervraag hem zelf. Hij moet u toch kunnen zeggen, wie zijn gezellin was.

— Mijn Hemel, wat zit daar allemaal achter! mompelde de schout, zeer terneer geslagen.

Agneta keerde nu terug met dien brief van Benedictus. De heer van Dillen las het schrijven en vermoedde niet, hoe alles het gekonkel was van twee deugnieten.

— Had me liever alles gezegd, Agneta! sprak hij.

— Mijnheer van Dillen, daartoe had ik te veel deernis met u en mevrouw en met Livina... En ik hoopte, dat Wouter zelf tot inkeer zou komen.

— En zou hij dan het parelsnoer in de zaal te Veurne gevonden hebben?

— Dat is heel waarschijnlijk, antwoordde van Rooze.

— En hij gaf het aan Roza, de misleide dochter van mijn dienaar... En nu dien moord! O, God geve, dat alles een misverstand zij!

Jonkvrouw van Ramsdijk gevoelde innige deernis met den schout, terwijl van Rooze een wat beleedigde houding aannam.

En Pol besloot stout te spelen en zei tot Agneta:

— Nu durft Wouter van Dillen te beweren, dat ik Roza uit Brugge heb meegeleid!

— Dat is schandelijk! riep het meisje uit...

— O, oordeel nu niet... neen nu nog niet! smeekte de schout... 't Is of ik duizel! Mijn Hemel, hoe zit alles in elkaar? Ik kan toch niet gelooven, dat mijn zoon een schurk is... Pol, ik zal hem dadelijk de vragen stellen, die ge me ingegeven hebt.

— Dat is het beste, hernam de schurk.

En de heer van Dillen vertrok zenuwachtig.

A. HANS

De Heks van Nieuwpoort

Uitgaaf B. H. HANS, Contich.

A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

A. HANS

Nr. 213.

DE IJSLANDVAARDER

UITGAVE A. HANS-VAN DER MEULEN - CONTICH

— Prijs 60 centiem —